

Vergaderjaar 2012–2013

32 752

Regels inzake de subsidiëring en het toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen)

D

NADER VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BINNENLANDSE ZAKEN EN DE HOGE COLLEGES VAN STAAT / ALGEMENE ZAKEN EN HUIS DER KONINGIN¹

Vastgesteld 16 oktober 2012

1. Algemeen

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat / Algemene Zaken en Huis der Koningin heeft met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord. De commissie heeft eveneens kennisgenomen van het recente voorstel voor een verordening van de Europese Commissie over het statuut en de financiering van Europese politieke partijen en Europese politieke stichtingen (COM(2012)499 final). Dit voorstel richt zich niet op nationale politieke partijen. Niettemin verneemt de commissie graag van de regering hoe zij omgaat met opvallende verschillen tussen bepalingen in het voorstel voor de Europese verordening en het voorliggend wetsvoorstel, hoezeer er ook overeenkomsten zijn. Die verschillen betreffen onder meer:+

- a. de drempelbedragen waarboven een donatie openbaar moet worden gemaakt (Nederland 4 500 euro; Europa 1 000 euro);
- b. het ontbreken van maxima aan donaties in het Nederlandse wetsvoorstel, terwijl volgens de Europese verordening niemand meer dan 25 000 euro per jaar mag schenken;
- c. het hanteren in het Europese voorstel van criteria (als interne partijdemocratie en het respecteren van menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de «rule of law» en respect voor mensenrechten en minderheden) die bij de vormgeving van de Nederlandse regulering van partijen en politieke financiën niet worden gehanteerd.

Meer in het algemeen vraagt de commissie de regering op elk van de onder de punten a, b en c genoemde verschillen in te gaan en die verschillen van een waardering te voorzien en te verklaren waarom de Nederlandse voorstellen op genoemde punten afwijken van de Europese. Verder vragen zij of de regering voornemens is om die verschillen zoveel mogelijk te reduceren, door ofwel aan de Nederlandse kant aanpassingen te plegen, ofwel bij de Europese Commissie aan te dringen op veran-

¹ Samenstelling:

Holdijk (SGP), Dupuis (VVD), Kox (SP), Sylvester (PvdA) (*vice-voorzitter*), Engels (D66) (*voorzitter*), Thissen (GL), Nagel (50PLUS), Ruers (SP), Van Bijsterveld (CDA), Duthler (VVD), Huijbregts-Schiedon (VVD), Van Kappen (VVD), Koffeman (PvdD), Kuiper (CU), Meurs (PvdA), Vliegthart (SP), De Vries-Leggedoor (CDA), Lokin-Sassen (CDA), Th. de Graaf (D66), De Boer (GL), De Lange (OSF), Barth (PvdA), Ter Horst (PvdA), Koole (PvdA), Van Dijk (PVV), Sörensen (PVV), Schouwenaar (VVD), Kok (PVV)

dering van de criteria in de richting van de Nederlandse praktijk, ofwel beide? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?

De leden van de **VVD**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel financiering politieke partijen. Het wetsvoorstel komt tegemoet aan de ook in de samenleving breed gedragen wens om de financiering van politieke partijen in dit tijdsgewricht te ijken en in overeenstemming te brengen met hedendaagse inzichten. Naar aanleiding van het wetsontwerp hebben de aan het woord zijnde leden nog de volgende vragen.

De leden van de **PvdA**-fractie hebben met grote belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord inzake het wetsvoorstel 32 752 (Wet financiering politieke partijen – Wfpp). Zij hebben daarbij nog enkele nadere vragen. De leden van de fractie van **D66** sluiten zich bij deze vragen aan.

De leden van de **PVV**-fractie danken de regering voor de uitvoerige memorie van antwoord aangaande wetsvoorstel 32 752, ontvangen op 13 juli 2012. Zij hebben desondanks nog een aantal aanvullende vragen.

2. Het belang van voorschriften over partijfinanciering

In de memorie van antwoord (p. 2) erkent de regering dat er in veel landen naast het doel van transparantie nog een ander motief een rol speelt bij de regulering van private partijfinanciering, namelijk de gelijkheid van kansen («level playing field»). De regering kiest daar niet voor, omdat volgens haar transparantie op dit moment een voldoende en adequate maatregel is. De regering gaat echter niet in op de vraag van de leden van de **PvdA**-fractie om een uiteenzetting te geven over de motivering van het wetsvoorstel in het licht van de libertaire en egalitaire modellen van overheidsregulering van politieke financiën. Omdat politieke financiën het hart raken van de representatieve democratie en regulering daarvan derhalve ook een deugdelijke onderbouwing vergt, vragen deze leden de regering dit alsnog te doen. Daarbij vragen zij de regering tevens in te gaan op de principiële onderbouwing van de keuze de gelijkheid van kansen niet als criterium te hanteren bij dit wetsvoorstel.

3. De financieringsvoorschriften

Wat betreft de drempelbedragen waarboven een donatie openbaar moet worden gemaakt vragen de leden van de **PvdA**-fractie zich af of de mededeling van de regering dat Nederland met het drempelbedrag bedrag van 4 500 euro een middenpositie inneemt wel steekhoudend is. Het gemiddelde van de in de memorie van antwoord (p. 4) genoemde drempelbedragen in andere landen ligt immers aanzienlijk lager. Natuurlijk dient bij het bepalen van een drempelbedrag een afweging te worden gemaakt tussen enerzijds zoveel mogelijk transparantie van giften en anderzijds het belang van privacy van burgers en organisaties. Maar volstrekt onduidelijk blijft waarom die afweging uitkomt op 4 500 euro. Kan de regering uiteenzetten waarom die uitkomst niet tot een (aanzienlijk) lager bedrag heeft geleid, zoals ook door de Group of States against Corruption (GRECO) in haar rapport uit 2008 werd bepleit? En ligt het niet voor de hand om alsnog te komen tot een lager bedrag, nu de Europese Commissie een drempelbedrag van 1 000 euro voorstelt? Of is de regering van oordeel dat de Europese Commissie in haar voorstel te weinig rekening houdt met de privacy van burgers en organisaties?

4. Lokale en regionale politieke partijen en afdelingen

Recent hebben de leden van de **VVD**-fractie een brief ontvangen van de Vereniging van Plaatselijke Politieke Groeperingen (VPPG), alsmede een opinie van prof. mr. A.Q.C. Tak met betrekking tot dit wetsontwerp 32 752 en de financiering van lokale politieke partijen. Deze leden gaan ervan uit dat deze stukken aan alle fracties en aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zijn toegezonden. De leden van de VVD-fractie vragen de regering of zij bereid is haar opvatting te geven met betrekking tot deze stukken, in het algemeen en meer in het bijzonder ook met betrekking tot de beweerde strijdigheid van het wetsontwerp met de artikelen 4 en 132 van de Grondwet. Wanneer de regering van mening is dat het standpunt van de VPPG en van professor Tak nadere uitwerking verdient, hoe denkt de regering daarvoor de financiële ruimte te vinden, anders dan ten laste van de gemeenten?

De regering heeft de vraag van de leden van de **PvdA**-fractie niet beantwoord of de constatering juist is dat de regering zich niet principieel verzet tegen uitbereiding van het wettelijke regime tot subnationale niveaus. Kan de regering bevestigen dat deze constatering juist is? Kan de regering daarnaast bevestigen dat zij op bestuurlijk-pragmatische gronden daar op dit moment niet toe wil overgaan?

Wat betreft het subnationale niveau zegt de regering ervaring te willen opdoen met de praktijk van het voorschrift in artikel 34 dat elke politieke partij een giftenreglement dient op te stellen, dat tevens van toepassing is op de subnationale organen van de partijen. De inhoud van dat reglement voor de registratie en openbaarmaking van ontvangen bijdragen wordt door de partijen zelf bepaald. De leden van de PvdA-fractie nemen aan dat dit niet kan betekenen dat in die eigen giftenreglementen kan worden bepaald dat het drempelbedrag waarboven bijdragen aan de nationale partijen moeten worden gepubliceerd hoger is dan in dit wetsvoorstel staat (4500 euro). Is deze zienswijze juist?

De leden van de PvdA-fractie hadden het liefst een wetsvoorstel gezien, waarin ook het subnationale niveau van politieke financiën zou zijn geregeld. Immers, het risico van omwegfinanciering is groot. Wanneer nu is gekozen voor de beperking tot het nationale niveau, is het volgens deze leden zaak om zo spoedig mogelijk voorbereidingen te treffen om deze – ook volgens de GRECO van de Raad van Europa bestaande – omissie uit de wereld te helpen. Zij betreuren daarom het antwoord van de regering op dit punt te willen wachten tot de evaluatie over uiterlijk vijf jaar en roepen de regering daarom op om in overleg met de politieke partijen (en mogelijk in samenspraak met VNG en IPO) de komende jaren een financieel rapportagesysteem voor lokale en regionale partijorganen te ontwikkelen dat voldoet aan dezelfde eisen van transparantie als die met dit wetsvoorstel gaan gelden voor de nationale partijen en waarbij de administratieve lastendruk zo laag mogelijk is. Is de regering bereid hierover in overleg te treden met de politieke partijen?

5. Neveninstellingen

Wat betreft stichtingen die politieke partijen ondersteunen, antwoordt de regering (p. 9) dat wanneer deze stichtingen «als enig doel» het ondersteunen van één politieke partij hebben of «in hoofdzaak gericht» zijn op het ondersteunen van een bepaalde politieke partij, deze stichtingen als neveninstellingen moeten worden beschouwd en daarmee vallen onder de werking van dit wetsvoorstel. Kan dit ook wanneer de betreffende partij die stichting niet als neveninstelling wil erkennen c.q. aanwijzen? En is het niet beter te spreken van «hoofddoel» in plaats van «enig doel»?

Wanneer bijvoorbeeld een stichting 90% van de bijdragen die zij ontvangt doorsluis naar een partij, maar die overige 10% zegt te willen aanwenden voor een ander doel (bijvoorbeeld: «het bevorderen van liberalisme», c.q. «sociaal-democratie», «christen-democratie», «dierenwelzijn», «in stand houden stichting» etc.), is die stichting dan niet als neveninstelling te kwalificeren? Is het niet beter vast te leggen dat wanneer een stichting meer dan 50% van haar inkomsten doorgeeft aan een specifieke partij, zij als neveninstelling moet worden beschouwd? De leden van de **PvdA**-fractie krijgen graag een nadere reactie van de regering.

6. Kandidaten

Met instemming hebben de leden van de **PvdA**-fractie de beantwoording gelezen van de betekenis van dit wetsvoorstel voor interne verkiezingen van politieke partijen (p. 11). Dit betekent dat ook de giften in geld en in natura aan kandidaten die deelnemen aan een interne strijd voor het politiek leiderschap van een politieke partij en later als kandidaat fungeren op de formele kandidatenlijst van de partij moeten worden bijgehouden en gepubliceerd. Is de regering bereid de politieke partijen te attenderen op deze betekenis van het wetsvoorstel voor interne verkiezingen?

7. Toezicht en sancties

Het wetsvoorstel voorziet in de instelling van een Commissie toezicht financiën politieke partijen, die de minister adviseert. De minister beslist, zo constateren de leden van de **PvdA**-fractie. Denkt de regering dat deze constructie voldoende tegemoet komt aan de kritiek op dit punt in het GRECO-rapport uit 2008? De Commissie wordt, aldus de memorie van antwoord (p. 12), zodanig samengesteld dat zij bij haar taakuitoefening zowel deskundig als onpartijdig is. Betekent dit volgens regering dat partijleden geen lid kunnen zijn van deze commissie? Of kiest de regering voor een model waarin de gewenste onpartijdigheid wordt verkregen door ervoor te zorgen dat de samenstelling niet door één partij wordt gedomineerd (zoals de Federal Election Committee in de Verenigde Staten de onpartijdigheid probeert te bereiken door een «bipartisan» samenstelling)?

Van de Commissie worden de adviezen niet openbaar gemaakt. Niettemin stelt de memorie van antwoord (p. 13) dat wanneer de minister afwijkt van het advies de Tweede Kamer hierover met de minister in debat kan gaan. Afwijking van het advies kan ook bestaan in het niet in uitvoering brengen van een advies. Betekent dit niet dat de Tweede Kamer altijd terstond op de hoogte moet worden gesteld dat er een advies van de Commissie aan de minister is uitgebracht? En betekent dit niet evenzeer dat de Tweede Kamer altijd terstond op de hoogte wordt gebracht van het besluit van de minister het advies al dan niet over te nemen? En wanneer door de minister wordt afgeweken van het advies: hoe kan dan een zinvol debat met de Tweede Kamer plaatsvinden wanneer deze niet over de inhoud van het advies beschikt?

8. Invoering

Hoe stelt de regering zich de voorgestelde, gefaseerde invoering voor? Welke artikelen worden daarbij als eerste ingevoerd en hoe wordt bepaald welke artikelen dit zijn? Verder wensen de leden van de **PPV**-fractie te vernemen welke perioden er zitten tussen de invoering en de daarbij voorziene data.

In het wetsvoorstel wordt de terugwerkende kracht voor bepaalde artikelen uitgesloten. Betekent dit dat de overige bepalingen wel met terugwerkende kracht kunnen worden ingevoerd? Zo ja, in hoeverre? Zo dit niet het geval is, waarom staan die andere bepalingen dan expliciet opgesomd?

De commissie kijkt met belangstelling uit naar de nadere memorie van antwoord en ontvangt deze graag binnen **vier weken** na het vaststellen van dit nader voorlopig verslag.

De voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin,
Engels

De griffier van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis der Koningin,
Bergman